УДК 371.315:811.111 (045)

Н. А. Сафонова

Н. А. Сафонова

N. A. Safonova

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепровский национальный университет имени Олеся Гончара

Oles Honchar Dnipro National University

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ
РАБОТЫ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ
PECULIARITIES OF THE ORGANISATION OF THE INDEPENDENT
WORK IN THE ENGLISH LANGUAGE IN PRIMARY SCHOOL**

Розглянуто шляхи організації самостійної роботи при вивченні англійської мови в початковій школі. При залученні самостійної роботи для молодших школярів необхідно нові методи організації роботи в класі, які зможуть забезпечити мотивацію та зацікавленість учнів.

Виявлені основні мовленнєві вміння, які формуються під час самостійної роботи: сприйняття мовного матеріалу, формування мовленнєвих навичок, а також застосування мовленнєвих умінь і навичок. Для самостійної роботи контрольного характеру властиві перевірені завдання, спрямовані на перевірку мовних знань та формування мовних і мовленнєвих умінь та навичок.

Самостійну роботу молодших школярів під час вивчення нового матеріалу ми організовували за допомогою різних форм – фронтальної, індивідуальної форми навчання; роботи в малих групах та в парі

У статті наголошено, що при використанні самостійної роботи важливе значення відіграють інструкції вчителя.

Залучення самостійної роботи у початковій школі дає можливість навчити учнів вчитися, включати їх в активну пошукову діяльність, що значно розширює освітні можливості уроків, сприяє формуванню і вдосконаленню навчальних умінь і навичок учнів; розширенню їх мовного матеріалу; прояву самостійності в роботі над навчальним матеріалом; розвитку творчого потенціалу студентів, їх пізнавальної активності; створенню захоплюючого заняття.

Ключові слова: викладання іноземних мов, самостійна робота, мотивація, заклад середньої освіти, початкова школа..

Рассмотрены пути организации самостоятельной работы при изучении английского языка в начальной школе. При использовании самостоятельной работы для младших школьников нужны новые методы организации работы в классе, которые смогут обеспечить мотивацию и заинтересованность учеников.

Определены основные речевые умения, которые формируются во время самостоятельной работы: восприятие языкового материала, формирование речевых навыков, а также применение речевых умений и навыков. Для самостоятельной работы контрольного характера характерны проверочные задания, направленные на проверку языковых знаний и речевых умений и навыков.

Самостоятельную работу младших школьников во время изучения нового материала мы организуем при помощи разных форм – фронтальной, индивидуальной формы обучения, работы в малых группах и в парах.

В статье сделано акцент, что при использовании самостоятельной работы важное значение имеют инструкции учителя.

Привлечение самостоятельной работы в младшей школе даст возможность научить учеников учиться, включать их в активную исследовательскую деятельность, что значительно расширяет возможности уроков, способствует формированию и совершенствованию учебных умений и навыков учеников; расширению их языкового материала; проявлению самостоятельности в работе над учебным материалом; развитию творческого потенциала студентов, их познавательной активности; созданию занятий.

Ключевые слова: преподавание иностранных языков, самостоятельная работа, мотивация, заведение среднего образования, начальная школа..

The article is devoted to the analyses of the organization of the independent work while studying English in Primary school. The use of independent work for the pupils of the Primary school requires the application of new methods of the organization of the work in the classroom which can provide pupils' motivation and interest.

It reveals new language skills which are formed during the independent work: the comprehension of the new material, the formation and application of the language skills. The independent work may have a control character and be made of some exercises aimed to check the language ability and the formation of language skills and habits.

The independent work of the Primary school children was organized by the means of different forms, i. e. whole class work, individual work and pair work.

The article stresses that teachers' instructions are very important during the independent work.

The role of the independent work in Primary school gives the possibility to teach pupils to study, to involve them into the active research activity, that increases the education level of the lessons, helps formation and improvement of skills; the embodiment of their independent work in the teaching

material, the development of the creative potential of students, their studying activity, the formation of an interesting lesson.

Key word: foreign language teaching, independent work, motivation, the institution of secondary education, Primary school.

Навчання англomовному спілкуванню молодших школярів – одна з найважливіших областей сучасного іншомовної освіти. Одним із можливих шляхів досягнення цієї мети є залучення самостійної роботи (СР) учнів. Методисти й науковці (Н. Ф. Коряковцева, І. А. Рапопорт і Г. А. Турій) здавна приділяють пильну увагу самостійній роботі учнів закладів середньої освіти. Ще більшого вивчення отримало дослідження організації самостійної роботи студентів (Г. Н. Юшко, С. М. Яшанов, П. Біммель (P. Bimmel), К. Пурен (C. Puren) К. Сулліван (K. Sullivan) та ін.)

Ми маємо підстави констатувати, що попри наявні наукові доробки, в яких розкрито методичний аспект СР при вивченні іноземних мов, наразі недостатньо науково досліджено методику організації СР у початковій школі.

Отже, відсутність значущих робіт щодо формування у вчителів іноземної мови в початкових класах методичної компетентності з залучення СР при організації навчального зумовлює необхідність проведення спеціального наукового дослідження, актуальність якого зумовлена необхідністю теоретичного переосмислення усього процесу вивчення іноземної мови у школі.

Об'єктом дослідження є навчальний процес у початковій школі. Предмет дослідження становлять теоретико-методичні засади залучення СР на уроках іноземної мови.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад, розробленні та експериментальній перевірці організації самостійної роботи у молодшій школі.

Дана мета зумовлює низку завдань: проаналізувати вимоги, які висувуються до самостійної роботи у закладах загальної освіти; розробити концепцію організації самостійної роботи при вивченні англійської мови;

експериментально перевірити залучення СР в процесі викладання англійської мови в початковій школі.

Наукова новизна статті полягає в тому, що обґрунтовано й розроблено теоретико-методичні засади організації СР у початковій школі, адже навчання учнів початкової школи спрямоване на підвищення результативності уроку через організацію діяльності як усього колективу, так і кожного учня зокрема. Виникає необхідність будувати урок англійської мови так, щоб збільшити час для самостійної роботи молодших школярів.

Аналіз педагогічного досвіду з проблеми залучення самостійної роботи на уроках англійської мови в початковій школі показав, що здебільшого вчителі теоретично знають про ефективність СР, однак не можуть її використовувати через низку причин, як-от, брак досвіду, нездатність впоратися з дисципліною учнів при залученні СР, відсутність методичних матеріалів з цієї проблеми.

Спостереження за освітнім процесом у закладі загальної освіти НВК № 125 м. Дніпра засвідчили, що залучення самостійної роботи на уроках англійської мови допомагає вчителям досягти більш вагомих результатів.

Треба зазначити, що проблема самостійної роботи як однієї із форм пізнавальної активності молодших школярів виходить на перший план. Однак, у нас є всі підстави вважати, що вивчення самостійної роботи в початковій школі не отримало достатньої уваги науковців. Крім того, вчителі також приділяють цьому питанню доволі незначну увагу. Провідні педагоги поділяють думку, що самостійна робота є більш притаманною для учнів середньої та старшої школи (П.Блонський, О.Савченко, М.Вашуленко).

Один з найвідоміших педагогів ХХ с. В.Сухомлинський надавав самостійній роботі великого значення, бо, на його думку, самостійна робота, зазначав учений, має сформувати в учнів уміння працювати самостійно, здійснювати взаємоконтроль і самоконтроль, допомагати один одному [3, 49] .

Варто відзначити, що Е. Голант розробив теоретичні основи самостійної роботи школярів і виділив її три види: організаційну, технічну і практичну

сторону самостійності та вказав способи проведення самостійної роботи у процесі пізнавальної діяльності [2, 3-18].

Головним в організації самостійної роботи є не її обсяг, а характер самої пізнавальної діяльності молодших школярів. Навчальна функція самостійної роботи полягає в тому, щоб допомогти учневі краще засвоїти програмний матеріал, орієнтуватися у виборі засобів залежно від мети та умов, за яких відбувається спілкування. Функція контролю під час самостійної роботи реалізується у процесі роботи над тестами та завданнями з навчальних дисциплін.

Для самостійної роботи контрольного характеру властиві перевірочні завдання, спрямовані на перевірку мовних знань та формування мовних і мовленнєвих умінь та навичок. Самостійну роботу молодших школярів під час вивчення нового матеріалу ми організовували за допомогою різних форм – фронтальної, індивідуальної форми навчання; роботи в малих групах та в парі.

Індивідуальний характер самостійної роботи передбачає діяльність учня під час виконання індивідуальних завдань з української мови без контакту з іншими учнями, але з дотриманням одного для всіх темпу. Завдання пропонувалися учням на окремих картках або з дидактичних матеріалів.

Самостійна робота має відбуватися від 5 до 7 хвилин на різних етапах уроку: сприйняття, осмислення та усвідомлення, закріплення і застосування нового матеріалу.

За характером самостійну роботу поділяють на виконавську і творчу. Перша включає оволодіння, закріплення і застосування учнем знань і умінь на основі спеціальних роз'яснень, вказівок, рекомендацій та алгоритмів, які пропонує учитель. Друга – це конструювання та переконструювання вправ, побудованих на рівні слова, речення, тексту.

На основі програмних вимог ми виділили такі мовні та мовленнєві вміння, які можна формувати в учнів початкової школи під час самостійної роботи на уроках англійської мови:

Сприйняття мовного матеріалу: сприймати на слух слова, словосполучення, речення та нескладні зв'язні висловлювання; з допомогою вчителя або самостійно групувати почуті слова за певними ознаками; розмежовувати на слух різні за метою висловлювання речення; виділяти на слух типи мовлення: розповідь, опис, міркування, комбіновані тексти (на основі характерних ознак як за змістом, так і за формою викладу); розрізняти тексти різних жанрів: казки, оповідання, вірші; виділяти послідовність подій у тексті; висловлювати власну думку щодо змісту прослуханого, вчинків персонажів, фактів чи подій, відображених у прослуханих текстах.

Формування мовленнєвих умінь: удосконалювати навички миттєвого впізнавання добре відомих слів, їх форм і сполучень слів; розвивати навички плавного (вільного) читання слів, речень, зв'язних текстів; правильне інтонувати речення зі звертаннями; виділяти силою голосу (логічним наголосом) слова, найважливіші для висловлення думки; дотримуватися вимовних норм під час читання слів,

Застосування мовних умінь і навичок: складати і записувати 2-3 зв'язаних між собою речень, у яких є опис малюнка, частини інтер'єру класу, навчальної ситуації на уроці тощо; складати і записувати 2-3 запитання на задану тему, а також відповідати на запитання, подані однокласником; працювати з деформованим текстом: виділяти відсутні абзаци, переставляти частини тексту, вилучати речення, які не відповідають темі, додавати відсутнє прикінцеве речення; писати переказ (розповідний текст 40-60 слів) за колективно складеним планом, використовувати допоміжні матеріали; письмово переказувати висловлювання про будь-який факт, подію; ♦ висловлювати свою думку про те, що є предметом письма, обґрунтовувати свою думку; самостійно складати висловлювання (близько 60 слів) про прочитаний твір, епізод переглянутого фільму, ситуації з життя класу або сім'ї; складати записку, яка містить пояснення певного факту; привітання, запрошення на свято (ранок, концерт, конкурс тощо); обговорювати свої письмові роботи в парах, невеликих групах; бачити позитивні сторони роботи

однокласника, дати йому пораду щодо її доопрацювання, орієнтуючись на пам'ятку, підготовлену вчителем; уміння удосконалювати написане [2, 40-54; 84-97].

У дослідному навчанні ми розробили підготовчі та основні вправи для самостійної роботи учнів з української мови. Мета першого виду вправ – підготовка до сприймання нового матеріалу, актуалізація опорних знань і мовних умінь. Основні ж вправи передбачають активізацію мовних знань, роботу над усвідомленням, закріпленням та застосуванням мовних і мовленнєвих умінь. Ця мета реалізується через створення ігрових, мовленнєвих та проблемних ситуацій, через пошукову діяльність учнів індивідуально, попарно, у малих групах та через виховання інтересу в учнів до мовних явищ чи фактів, які вивчаються за навчальною програмою [2].

Покажемо, як можна організувати самостійну роботу з учнями початкової школи на різних етапах уроку – під час сприймання нового матеріалу, його усвідомлення та осмислення, закріплення і застосування. Ми дібрали завдання з провідних тем програми з української мови для учнів початкової школи і визначили роль і місце виконавських самостійних робіт. Вправи мали комплексний характер: роботу з текстом, його темою, головною думкою, заголовком; вивчення, повторення та застосування мовного матеріалу; аналіз, порівняння мовних явищ; класифікацію або групування мовних фактів та їх узагальнення.

Ми розробили такі види підготовчих вправ із завданнями: на списування (з додатковими завданнями); на складання нових речень на основі деформованих речень; на побудову нового тексту (на основі деформованого); на вживання виучуваного мовного матеріалу в реченнях і текстах (наприклад, списати текст, поширити або скоротити речення).

Плануючи самостійну роботу, ми визначили її місце на уроці в залежності від рівня вимог до учнів на різних етапах оволодіння мовним матеріалом. З цією метою ми склали пам'ятку для вчителя, яка включала поради вчителю передбачати труднощі, що виникають в учнів під час оволодіння англійською

мовою: визначати зміст та обсяг завдань, пропонованих для самостійної роботи учнів; об'єднувати дітей у групи, які будуть виконувати спільні завдання; визначати тривалість самостійної роботи в залежності від дидактичної мети: навчального чи контрольного характеру роботи; добирати цікавий за змістом навчальний матеріал; добирати вправи і завдання.

Спостереження показують, що і багатослівні, і надто лаконічні пояснення вчителя не забезпечують ритмічної, зосередженої роботи молодших школярів. Усні вказівки, скажімо, для учнів третього класу мають включати не більше 2-3 дій, висловлених учителем чітко, роздільно, короткими розповідними реченнями. Вчитель спокійно, виділяючи голосом ключові слова, пояснює завдання, витримує кілька секунд паузи, щоб діти осмислили, відшукали потрібний матеріал, і дає можливість цілком самостійно виконувати роботу.

Застосування відомих методів навчання в умовах класу пов'язане з тими видозмінами, які стосуються їх місця на уроці, тривалості, рівня самостійності учнів. Використання підручників, індивідуального роздаткового матеріалу, таблиць передбачає внесення в зміст завдань, пояснень, інструкцій, коментарів, які допоможуть учням виконувати самостійну роботу.

Організація самостійної роботи учнів початкової школи як однієї з форм їх пізнавальної активності – складова частина проблеми вибору методів, форм навчальної діяльності. Розв'язання її на належному рівні дає можливість навчити учнів вчитися, включати їх в активну пошукову діяльність, що значно розширює освітні можливості уроків, підвищує ефективність в опануванні учнями знаннями та вміннями, викликає позитивне ставлення до навчання.

References:

1. Голант Е.Я. Некоторые принципиальные вопросы развития самостоятельности школьников // Ученые записки ЛДПИ им. А.И.Герцена / Е.Я.Голлант. – М.: Кыргтым, 1944. – Т. 52. – С.3-18.
2. . Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім “Освіта”, 2012. – 392с.
3. Сухомлинський В.О. Слово рідної мови / В.О.Сухомлинський // Українська мова і література в школі. – 1987. – №1. – С.53-57.
4. Hadley, A. O. (2000). Teaching language in context: Proficiency-oriented instruction. Boston, MA: Heinle & Heinle